

Frithjof Bringager og Kristin Monteiro

Kunstopplevelse, kontekst og fellesskap

Introduksjon til temanummer

«Det er kjedelig å gå der når de forklarer hele tida... Vi må alltid sitte helt rolig, jeg har lyst til å bevege meg litt, så jeg vil ikke gå der mer.»

«Det er godt å se hva kunstnere har opplevd og hvordan de har brukt fantasien. Om jeg ikke hadde lært det, og hadde vi ikke hatt dette prosjektet, hadde det bare vært grått i pannen min, nå er det en masse farger der... da hadde det bare vært en skole, ikke noe å oppleve.»

(Barneinformanter sitert fra Venke Aures artikkel i dette nummer av «Barn».)

I løpet av 1970- og 80-årene har barn og unge for alvor blitt synliggjort i norsk kulturpolitikk. Med den nye vektleggingen på et utvidet kulturbegrep, egenaktivitet, desentralisering, kulturelt demokrati og svake gruppers behov, kom etter hvert den yngre aldersgruppen i fokus. I den siste kulturmeldingen, «Kultur i tiden» (St. meld. nr. 61, 1991-92) oppsummeres dette slik: «Viktige forandringer som påvirker barns tilværelse krever nye offentlige og private tiltak på nittitallet. Barn og unge må prioriteres når ressurser skal fordeles. Departementet finner det derfor nødvendig å legge inn føringer i de statlige tilskuddsordninger på kultursektoren.» Dette har i de senere år ført til en rekke nyskapende kunst- og kulturformidlingsprosjekter som forsøker å integrere tradisjonell voksenstyrt formidling med barns egen kunst- og kulturskaping. I dette temanummeret blir fire slike prosjekter på ulike kunstområder presentert og problematisert: Hvordan tenkes det om barn som mottagere og aktører? Hvordan opplever barna de voksnes formidlingsbestrebelse? Hva vil det si at et prosjekt er «vellykket»? Hvordan samarbeides det «på tvers» av kunstarter, sektorer og forvaltningsnivåer?

Til tross for ulikheter når det gjelder innhold og mål, er det særlig *to* aspekter som binder de omtalte prosjektene sammen og gjør dem spesielt interessante i vår sammenheng. For det første har de blitt fulgt opp og evaluert av forskere - det er også disse som skriver i dette nummeret av «Barn». De har ikke bare sett på planer og praksis i et voksenperspektiv, men brukt barn og unge som informanter. Målgruppen selv har kommet til orde med sine tanker og opplevelser. Det er mye som tyder på at vi undervurderer barn som kunnskapskilde og betydningen av det å få snakke om sine erfaringer. Samtalen er viktig for barn fordi den virker bevisstgjørende. Den knytter språk, handling og forståelse sammen. Alle artikkelforfatterne hevder med bakgrunn i egne prosjekter nødvendigheten av å føre en *dialog* med barna, og at det tar tid å utvikle reell forståelse av de forestillingene og begrepene som de voksne anvender - enten det er pedagoger eller kunstnere - og å knytte dem til egen livsverden. Men barn har mange «språk»: som kroppsspråk, bevegelsesspråk, billedspråk, tonale språk. Hvor flinke er vi til å lytte til dem?

I sin artikkel viser Kristin Monteiro hvordan barns forestillinger om dans - både de kulturskaptede og de personlige - påvirker holdninger og praksis. Den imaginære forestillingsverden som barn og unge vever dansen inn i, utgjør både en sterkt motiverende kraft og en referanseramme som de fortolker nye danseerfaringer i lys av. Venche Aure er mer opptatt av læreplanstenkningen i formidlingen, særlig forholdet mellom det som hun kaller den ideologiske og den formelle planen på den ene siden, og den persiperte planen slik barn opplever den på den andre. En del av den kunnskapsformidlingen som skjer i regi av det såkalte «Pilotgalleri-prosjektet» oppleves som irrelevant for målgruppen fordi den ensidig er basert på et tradisjonelt, intellektualistisk kunnskapsbegrep, uten dialog og dynamikk. Helt annerledes er Jorunn Baastad Lies erfaringer i et musikkprosjekt for førskolebarn, hvor intensjonen både var å utvikle nye undervisningsmetoder og studere barns respons. Her fikk barn en mulighet til uttrykke seg i dialog og samspill på barnekulturens egne premisser i form av ord, toner, bevegelser og tegninger, uten at pedagogene mistet den overordnede didaktiske styringen.

Det andre aspektet ved formidlingen til barn og unge som artikkelforfatterne kan konstatere betydningen av, er *konteksten* og *fellesskapet*. For mange voksne er estetiske erfaringer - særlig som publikum - ofte knyttet til sterke, private opplevelser av bestemte kunstobjekter, uten at konteksten og forholdet til andre mennesker virker bestemmende inn. Gjennom oppdragelsen har vi lært oss å se bort fra slike «tilfeldige» faktorer. For de unge er dette annerledes - de verken kan, eller vil, isolere miljøfaktorene som de estetiske erfaringene inngår i. Som Einar Hanssen peker på i sin artikkel om et bydelsteaterprosjekt, handler det like mye om sosialpedagogiske faktorer, såvel som rent kunstneriske: «om relasjon, nærhet, om å bli sett, å bli tatt på alvor». Slike faktorer har ofte blitt betraktet som mindreverdige biprodukter i den estetiske diskursen. En formidlingsmodell som

skal fungere i forhold til barn og unge bør imidlertid innreflektere kontekstuelle faktorer både som meningsbærende og meningsformidlende.

Men konteksten, enten det er barnehagen, skolen eller museet, er en del av en institusjon med sin ideologi, sine språkkoder, praksisformer og organisering i tid og rom. Flere av de prosjektene som omtales i dette temanummeret involverer et samarbeid mellom grunnskolen og ulike kunst- og kulturinstitusjoner. Hva skjer når skolepolitikk og kulturpolitikk møtes? Hvem bestemmer premissene for formidlingen? Hvordan samarbeider pedagoger og kunstnere? I sin artikkel tar Frithjof Bringager opp kunst- og kulturformidlingen i skolen til diskusjon. Han peker på det tvetydige i skolens estetikk-forståelse og praksis. Videre drøfter han noen av de mulighetene og problemene som melder seg når skolen nå i større grad skal åpne seg mot det lokale og regionale kulturlivet.